

naše 3. příroda KONFERENCE

TÉMA: Příroda ve městě

Zpráva z akce...

Text: Jan Moravec

Třetí konference Naší přírody, která se uskutečnila v již tradičním prostředí – konferenčním sále a předsáli olomouckého hotelu Clarion – 28. listopadu, se nesla v duchu městském až velkoměstském. Jejím tématem totiž byla Příroda ve městě.

Nabitý program i velký zájem účastníků (přes 230 lidí) svědčí o tom, že jde o téma aktuální. Jak zdůraznili mnozí přednášející, města jsou pro řadu druhů živočichů a rostlin zajímavou příležitostí, místem, kde lépe najdou hnízdní možnosti či různé úkryty (které ve volné krajině dnes již mnohdy zmizely), relativně snadno dostupnou potravu, mnohým z nich vyhovuje i vyšší teplota, která ve městech většinou oproti okolní krajině je. Na druhou stranu městské prostředí skýtá i řadu nebezpečí, na která nejsou živočichové ze života ve volné přírodě adaptováni a neumí jim dostatečně čelit. O tom všem se na konferenci mluvilo.

▲
Pohled do sálu
3. konference Naše příroda,
které se zúčastnilo téměř
240 posluchačů

Proč se ptáci stěhují z polí a lesů do měst shrnul ve svém úvodním příspěvku Tomáš Grim z olomoucké Univerzity Palackého. Jedna z účastnic nejlépe hodnocených přednášek upozornila na to, že o trendech přesunu ptáků do měst se vlastně zas až tak moc neví, protože 90 % celosvětově publikovaných vědeckých prací na toto téma pochází jen z posledních deseti až patnácti let, přesto přinesla spousty zajímavých informací. O tom, že zatímco některé druhy, jako třeba vrabec, žijí v sousedství člověka již tisíce let, jiné (straka) se masivně stěhují do urbanizovaného území až v posledních letech, ve městech probíhají (pravděpodobně nejen u ptáků)

nejrychlejší evoluční změny, jaké jsou kde doloženy, či o tom, že čím více se u nás dokáží naše domácí druhy adaptovat na městské prostředí, tím více většinou působí v jiných částech světa invazivně.

Ptákům ve městě se věnoval i příspěvek Jana Sychry. Popisoval výstupy z mapování hnízdního rozšíření ptáků v Brně, organizovaného Jihomoravskou pobočkou České společnosti ornitologické (přičemž nelze nezapomenout spolupracovníka tohoto projektu, necelý měsíc před konferencí zesnulého nestora české ornitologie Karla Hudce). Z obecnějších závěrů jistě zaujme, že počet druhů ptáků, vyskytujících se ve středoevropských městech, není závislý na velikosti města (v metropolích i výrazně menších aglomeracích je to kolem 130–150 druhů).

Další ornitologické příspěvky se týkaly ohrožení ptáků ve městech a jejich ochraně. V první řadě jde o skleněné, respektive reflexní plochy, do kterých ptáci narážejí, často s fatálními důsledky. Jde asi o jednu z nejzákeřnějších antropogenních pastí, protože je neselektivní, zabíjí ptáky bez ohledu na jejich kondici, stáří či zkušenosti, a to v takovém množství, že některé studie je považují za vůbec nejhorší riziko ze všech, jak zdůraznil Evžen Tošenovský z České společnosti ornitologické. Upozornil nejen na rizika, ale nastínil i možnosti, jak je minimalizovat. Velmi problémovými jsou z tohoto pohledu například zastávky hromadné dopravy; do jejich mapování se lze zapojit na zastavky.birdlife.cz.

Druhý příspěvek Evžena Tošenovského již nebyl čistě ornitologický. Problematika zateplování či obecně rekonstrukcí budov a s tím spojené likvidace přirozených úkrytů,

- ▲ Konferenci zahájili Mgr. Michal Bartoš, Ph.D. – ředitel a zakladatel Centra ekologických aktivit Sluňákov, Ing. Milan Klimeš – náměstek hejtmana Olomouckého kraje, Zuzana Kučerová – ze společnosti NET4GAS, s. r. o., a RNDr. Libor Ambrozek – předseda ČSOP
- ▼ Prof. RNDr. Tomáš Grim, Ph.D. (PřF UP Olomouc)

potažmo v nich se nacházejících živočichů, se netýká jen ptáků (známí jsou v této souvislosti rorýsi, nejsou však zdaleka jediní), ale i netopýřů. Zdůrazněna byla nezbytnost spolupráce s vlastníky budov, projektanty

i stavebními firmami (přednášející upozornil na problém obtížné komunikace mezi ochránci přírody a projektanty, kdy každý mluví „jinou řečí“. Podrobné informace k této problematice lze nalézt na www.rorysi.cz a www.sousednetopyr.cz).

- ▲ *Mgr. Evžen Tošenovský (ČSO)*
- ▼ *Předsádlí, kde o přestávkách probíhala diskuze, prohlídka posterů a doplňujících materiálů*

Zásadní v řešení této problematiky je i postoj úřadů. Na řadu chyb, které ve svých vyjádřeních a rozhodnutích úřady dělají, a co mohou způsobit, upozornil ve svém vystoupení Lukáš Blašej ze zapsaného spolku Ústecké šrouby. Několik konkrétních příkladů spolupráce s vlastníky staveb, speciálně při ochraně netopýrů, pak do mozaiky doplnil Jiří Šafář z Agentury ochrany přírody a krajiny ČR.

Nebezpečnou, avšak dosud značně opomíjenou antropogenní pastí především pro netopýry (ale též drobné ptáky, zejména sýkory) jsou plynová topidla, tzv. vafky. Běžné kryty, kterými jsou uzavřené vývody těchto topidel na fasádě, brání vniknutí živočichů do topidel zcela nedostatečně. Výsledkem jsou desítky či stovky uhořelých živočichů. S problémem podrobně účastníky konference seznámila Dagmar Zieglerová ze specializované „netopýří“ základní organizace Českého svazu ochránců přírody Nyctalus.

Dalším antropogenním pastem a rizikům pro volně žijící savce a ptáky se věnoval příspěvek Jana Kašínského ze záchranné stanice v Bartošovicích. Připomněl problém syntetických vláken (uklízet po sobě, uklízet!), komínů a dešťových svodů (zakrývat), zahradních bazének a různých vodních nádrží (dobře udělané skvělé pro zvýšení biodiverzity, za určitých okolností taktéž velmi nebezpečná past), ale také toulavých koček a psů či chemických přípravků používaných k ošetření rostlin.

Pokud už k nějakému úrazu volně žijícího živočicha dojde, nastupují záchranné stanice (www.zachranazvirat.cz). Řadu typických i kuriózních případů, nasbíraných za čtvrtstoletí své záchrannářské praxe, představil Karel Makoň ze

záchranné stanice v Plzni. Třetí záchrannou stanicí – pražskou – reprezentovala Zuzana Pokorná s příspěvkem věnujícím se speciálně ježkům. Kdy jim pomáhat a kdy pomoc nepotřebují, jak jim pomáhat a konec konců i proč jim pomáhat.

Ve městech samozřejmě nežijí jen obratlovci. Ondřej Machač z Univerzity Palackého v Olomouci proto přišel s referátem představujícím pavoukovec a hmyz žijící s námi pod jednou střechou (o nichž často ani nevíme). Staré stromy, kterých také ve městech mnohdy překvapivě není málo, pak mohou být domovem některým vzácným broukům, jejichž reprezentantem je páchník. Projekt na podporu páchníků ve Vlašimi a okolí, který může být inspirací i pro další města, představil Karel Kříž z Českého svazu ochránců přírody Vlašim. Zdůraznil, podobně jako u ochrany druhů žijících v budovách, nezbytnost spolupráce s vlastníky, a v tomto případě též se správci komunikací, neboť velká část starých stromů tvoří silniční stromořadí.

Jak zařídit, aby všichni ti ptáci, drobní savci, rozličné druhy hmyzu a dalších organismů mohly na našich zahradách žít? Aby se jim zde dařilo a my se mohli radovat z jejich přítomnosti? K tomu napomáhá mimo jiné program Českého svazu ochránců přírody Živá zahrada (www.zivazahrada.cz). Ten na konferenci představil Petr Stýblo.

A může něco žít například i v areálu nákupního střediska? Neobvyklý výzkum v prostoru našeho nejstaršího hypermarketu, pražského nákupního centra Černý Most, představil Vlastimil Kostkan z Conbios, s. r. o. Závěrem je, že ani nepřilíš vysoká očekávání nebyla naplněna; nákupní

- ▲ Předsáli, kde o přestávkách probíhala diskuze, prohlídka posterů a doplňujících materiálů
- ▼ Stánek časopisu *Naše příroda* – pořadatele konference

*Ing. Tomáš Just
(AOPK ČR)*

centrum a jeho okolí je takřka sterilní a nevyužívá ani omezený potenciál, který má.

Botanika byla letos na konferenci zastoupena výrazně menšinově, i když i z tohoto pohledu jsou města samozřejmě zajímavá. Geobotanik Jan Šturma, spolupracující na projektu City Upgrade, představil různé městské biotopy, ať již jde o tzv. novou divočinu na periferiích měst, nebo o tak extrémní stanoviště, jako je třeba chodník (i na něm lze – byť je to k nevíře – nalézt desítky druhů rostlin). Připomněl, že s těmito často unikátními biotopy neumíme příliš zacházet, a uvedl několik příkladů ze zahraničí, jak lze podobné lokality zapojit do fungování města, aniž by byla zničena jejich přírodní hodnota a genius loci.

Tereza Aubrechtová z Ostravské univerzity povídala o spolupráci na vymýšlení přístupů k tvorbě

adaptační strategie Ostravy na klimatické změny. Na projektu se setkaly tři „odlišné světy“ – úředníci, akademická sféra a komerční konzultační firmy. Přednášející připomněla, že zeleň ve městech není jen estetický prvek, nýbrž má velký klimatizační význam, omezuje prašnost, zadržuje vodu... Zabývala se otázkou dostupnosti zeleně pro obyvatele (optimální dostupnost do 300 m; velké zelené plochy ve městě automaticky neznamenají dostupnost zeleně pro většinu obyvatel daného města) a prezentovala mnoho zajímavých námětů na zapojení zeleně do městské infrastruktury.

Tomáš Just z Agentury ochrany přírody se zabýval otázkou revitalizací vodních toků ve městech. Navázal na loňskou přednášku o revitalizacích a renaturalizacích vodních toků obecně a zdůraznil odlišnosti takovýchto činností v zastavěném území. Hlavním parametrem je zde dostatečná

Videozáznamy a prezentace přednesených referátů jsou dostupné přes elektronická abstrakta na www.konference-priroda.cz, kde je stále k vidění i historie předchozích ročníků.

povodňová průtočnost a koryto musí být více méně stabilizováno. Revitalizace zde má tedy poměrně úzké mantinely. I v nich se však lze snažit, aby vodní tok nebyl pouhým kanálem, ale měl i svoji biologickou hodnotu; v ideálním případě pak zároveň sloužil potřebám pobytu a rekreace lidí. Konkrétní aktuální příklad z Olomouce pak představil Petr Koutný, taktéž z AOPK ČR.

Jiří Rom z Magistrátu hl. m. Prahy obrátil pozornost účastníků k otázce (nejen městských) sadů. Sady se samozřejmě pěstovaly a pěstují především jako zdroj ovoce, extenzivní sady však mají i nesmírnou biologickou hodnotu. V podstatě je lze považovat za náhradu původních lesostepí. Při vhodné péči se snadno stávají oázami přírody ve městě.

Přímo uvnitř našich měst se však nachází i řada pozoruhodných přírodních lokalit, které netřeba nějak „vytvářet“, stačí je chránit. Jednou takovou jsou Hády v Brně. Čím jsou tak cenné, jak probíhaly po ukončení těžby ve zdejších lomech koncem 20. století snahy o jejich záchranu před plánovanými komerčními aktivitami a co obnáší péče o takovéto území prozradil Peter Dundek z Pozemkového spolku Hády, který dnes na Hádech vlastní 18,5 ha pozemků a na dalších 37,8 ha má užívací smlouvy.

Jako nit se celou konferencí táhlo sdělení, že městská příroda není něco bezcenného, jen jakási „náhražka“ té „skutečné“ přírody, ale něco, co si zasluží naši plnou pozornost a ochranu. Nejen proto, že je to příroda, kterou máme nejbližší, ale i proto, že je v mnoha ohledech překvapivá, unikátní, fascinující.

*Ing. Petr Stýblo
(ČSOP)*

Akce se konala pod záštitou Agentury ochrany přírody a krajiny ČR a pana Ing. Milana Klimeše, náměstka hejtmána Olomouckého kraje, za finanční podpory generálního partnera společnosti NET4GAS, s. r. o., a Olomouckého kraje, kterým patří velké poděkování.

GENERÁLNÍ
PARTNER

Blíž přírodě

HLAVNÍ
PARTNERI

CONGRESS HOTEL
OLOMOUC

ZÁŠTITA

AGENTURA OCHRANY
PŘÍRODY A KRAJINY
ČESKÉ REPUBLIKY

PARTNEŘI

VLASTIVĚDECKÉ MUZEUM V OLOMOUCI

Sluňákov

Centrum ekologických aktivit
města Olomouce, o.p.s.

MEDIÁLNÍ
PARTNEŘI

ekolist.cz

vesmír